

Dokument nr. 8:90

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Hallgeir H. Langeland om å fremme en tilleggs melding til St.meld. nr. 39 (1999-2000) om olje- og gassvirksomheten som skal rette spesiell oppmerksomhet på oljearbeidernes vilkår og på helse-, miljø- og sikkerhetsaspekter ved arbeid knyttet til norsk sokkel.

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Om behovet for sikkerhetsmelding

27. mars i år var det 20 år siden Aleksander L. Kielland-katastrofen, hvor 123 oljearbeidere mistet livet. Mye har skjedd på sokkelen etterpå, inklusiv flere tragiske ulykker. Og når det nå i år 2000 kommer meget krass kritikk mot forhold knyttet til sikkerheten og til helse- og miljøaspekter, er det grunn til å foreta en grundig gjennomgang.

På forespørsel fra energi- og miljøkomiteen i brev datert 26. oktober 1999 svarte daværende olje- og energiminister at helse, miljø og sikkerhet ikke ville få noen spesiell oppmerksomhet i oljemelding 2000. Nå foreligger meldingen om olje- og gassvirksomheten (St.meld. nr. 39 (1999-2000)), og riktignok har Regjeringen Stoltenberg prisverdig omhandlet temaet, men det er fortsatt et behov for å gå grundigere inn i en del konkrete problemstillinger sett fra arbeidernes synsvinkel. Streiken i år med krav om lavere pensjonsalder er eksempel på et slikt tema som bør belyses nærmere. Det har fra ulike parter vært reist ulike spørsmål knyttet til helse, miljø og sikkerhet, uten at det har blitt foretatt en grundig gjennomgang av enkeltsakene og helheten. Det er derfor nødvendig å få en tilleggs melding som foretar en helhetlig gjennomgang av temaet, en gjennomgang med fokus på oljearbeiderens vilkår og derved på forhold knyttet til helse-, miljø- og sikkerhetsaspekter ved arbeid knyttet til norsk sokkel. Dette i tillegg til de elementer som tas opp i selve meldingen om olje- og gassvirksomheten. Når det gjelder forhold som knytter seg spesielt til dykkernes vilkår, vises det til at Stortinget nylig har vedtatt gransking av denne virksomheten, og denne yrkesgruppens spesielle problematikk anses å bli ivaretatt der.

I meldingen om olje- og gassvirksomheten s. 117 kap. 10.7 Erfaringer fra Oljedirektoratets tilsyn, kan vi lese følgende:

«Oljedirektoratet har også registrert at selskapenes egen oppfølging av ulykker og uønskede hendelser er blitt dårligere. Dette skyldes mangel på faglig kompetanse innenfor de forhold som skal undersøkes, feilaktig eller utilstrekkelig metodikk, og i noen tilfeller også manglende evne og/eller vilje til å gjennomføre tiltak.»

Dette er rimelig sterk kritikk mot selskapene, og et sterkt signal til regjering og storting om behovet for tiltak. Det vises for øvrig til at Oljedirektoratet (OD) ved sikkerhetsdirektør Magne Ognedal offentlig har uttrykt bekymring for sikkerheten offshore. Og i brev fra Oljedirektoratet (OD) datert 13. september 2000 omtaler oljedirektør Gunnar Berge utviklingen som meget urovekkende:

«I denne situasjon er det dessverre vår oppfatning at aktørene ikke i tilstrekkelig grad synes å ta problemene innover seg. Selskapene har tilgang på de samme data fra virksomheten som vi har, men i media har for eksempel representanter for selskapene uttalt at sikkerheten aldri har vært så god som nå. Vi deler ikke dette synet. Tvert om mener vi det er stor sannsynlighet for fortsatt tilbakegang når det gjelder sikkerhetsnivået på norsk sokkel om ikke næringen nå iverksetter nye tiltak.»

Denne informasjonen og innspill fra andre grupper, gjør det nødvendig å sette fokus på helse-, miljø- og sikkerhetsaspektet enda sterkere enn det meldingen gjør. Det vises for øvrig bl.a. til Ryggvik-rapporten fra 1999, om et sikkerhetssystem «Fra forbilde til sikkerhetssystem i forvitring», og Preventor-rapporten fra august 1998, som beskriver et økende risikonivå på norsk kontinentalsokkel.

2. Helikoptervirksomheten

Helikoptertransport til og fra innretningene har alltid vært forbundet med sterke følelser blant arbeidstakerne på sokkelen. Likeledes er denne form

for transport forbundet med høy risiko. Dette området har derfor hatt stor oppmerksomhet fra alle aktører som er direkte og indirekte berørt av denne virksomheten. Helikopterulykken ved Nornefeltet viser hvor sårbar denne tjenesten er, og hvor store konsekvenser slike ulykker får. St.meld. nr. 51 (1992-1993) side 36, beskriver en rekke aktiviteter på dette området. Hovedsiktemålet for dette arbeidet var å legge grunnlaget for myndighetenes, flyselskapenes og operatørselskapenes satsing for å øke sikkerheten med helikopterflygningen tilknyttet oljevirksomheten.

Det vises for øvrig til at bl.a. Norsk Flygerforbund, LOs Helikopterutvalg, NOPEF og OFS over svært mange år har utvist et betydelig engasjement for å finne tiltak og løsninger for bedret kontroll og sikkerhet, uten at særlig mye har skjedd.

2.1 Innkvartering og skytting

Det kan virke som om operatørselskap planlegger sine utbyggingsoppdrag på sokkelen med bevisst underkapasitet på sengeplasser. Behovet kan se ut til å skulle dekkes med dagtransport av personell mellom utbyggingsfeltet og eksisterende plattformer og dagpendling frem og tilbake til land, jf. Norne-ulykken. Det registreres at norske operatørselskap kan se ut til å være pådrivere i denne utvikling.

Det bør være et utvetydig krav om at alle former for personelltransport må reduseres til et absolutt minimum, og at alle former for slik transport bør godkjennes av arbeidsmiljøutvalget. Dagpendling frem og tilbake til land bør ikke forekomme. I tillegg må det komme klarere frem i regelverket at operatørselskapene må planlegge alle sine aktiviteter med tilstrekkelig sengekapasitet for samtlige som arbeider på den enkelte installasjon.

2.2 Radarovervåkning

Det er tidligere reist forslag om at flygning på kontinentalsokkelen må overvåkes og skje i kontrollert luftrom, jf. Dokument nr. 8:88 (1997-1998) fra stortingsrepresentantene Hallgeir H. Langeland, Inge Myrvoll og Karin Andersen. Det er av avgjørende betydning at det til enhver tid er mulig å fastslå den nøyaktige posisjonen til helikopterene. Helikopterene må fly i kontrollert luftrom. Det er i denne forbindelse på sin plass å minne om den tragiske Norne-ulykken, hvor letingen etter mulige overlevende startet på feil sted.

2.3 Reaksjonstid

Det er hevet over tvil at hvert minutt teller i forbindelse med en redningsaksjon. Jo hurtigere redningshelikopteret kommer i lufta, desto flere er det mulig å redde. Den offentlige utredningen av redningshelikoptertjenesten (NOU 97:3) konkluderte

med maksimum 15 minutter, og dette bør nå følges opp og bli regelen for reaksjonstid i redningsarbeid.

3. Arbeidsrelaterte sykdommer

Det er grunn til bekymring over økningen av arbeidsrelaterte sykdommer. Alle statistikker viser at arbeidsmiljøet på installasjonene ikke er helt som det burde være. ODs årsmelding 1998 bekrefter denne utviklingen og fremhever at det sannsynligvis er underreportering. Mørketallene kan skyldes manglende og ulike rapporteringsordninger i selskapene.

Det må etableres systemer der det ikke bare er oljeselskapene som har gode rutiner, men også entreprenørselskapene og deres underselskaper. Det er registrert en utvikling med etablering av bonusavtaler og det kan stilles spørsmål ved den effekt disse vil kunne gi på sikt. Disse vil kunne vanskeliggjøre myndighetenes intensjoner med å få etablert troverdige rapporteringsrutiner. Det kan antas at situasjonen er verre enn hva statistikkene tilsier. På side 31 i St.meld. nr. 51 (1992-1993) skriver departementet at OD vil fortsette arbeidet med rapporteringsrutinene slik at alle bedriftene følger opp dette arbeidet. Videre skal ODs database over arbeidsbetingede sykdommer videreutvikles. Det er positivt, men det må legges sterkere press på oljeselskapene for å få etablert ens rapporteringsrutiner og metoder i hele petroleumsvirksomheten.

Årsaken til den uakseptable utviklingen av de arbeidsbetingede sykdommer er selvsagt svært sammensatt. Økende gjennomsnittsalder, for høy pensjonsaldergrense, 12 timers arbeidsøkter, mye nattarbeid, overtidsarbeid og økende arbeidspress vil med sikkerhet være blant årsaksfaktorene. Det vises i denne forbindelse til statusrapport for prosjekt nr. 7201806 «ut av Nordsjøen med helsa i behold» fra Rogalandforskning, som dokumenterer at i en cateringbedrift i oljevirksomheten har ca. 200 ansatte mistet helsesertifikatet det siste tiåret. Cateringbedriftene har i dag totalt ca. 2000 ansatte.

4. Pensjonsalder

Det må vurderes om pensjonsalderen for oljearbeiderne på sokkelen bør senkes til under 60 år, jf. nylig lønnsnemndavsluttet streik. Dette kan skje ved innføring av en fleksibel ordning mellom 57 og 67 år. Myndighetene har vært svært tilbakeholdne med å gi sin støtte til en slik ordning, og henvist oljearbeiderne til å ta opp saken med arbeidsgiverne. OLF/NHO har konsekvent avvist alle krav om en generell senkning av pensjonsalderen.

Det kan se ut til å være en tendens til at flere og flere oljearbeidere mister sitt helsesertifikat, noe som er en forutsetning for å arbeide på sokkelen. Disse får etter vår mening en ufortjent og uverdigg avslutning på sitt arbeidsliv, samtidig som det er samfunnet og

ikke selskapene som må betale regningen, gjennom økte trygdeutbetalinger.

I de senere år har LO/NHO forhandlet seg frem til AFP-ordningen, som også er gjort gjeldende og slår positivt ut også for deler av oljevirksomheten. Det er både helsemessige, beredskapsmessige og samfunnsøkonomiske argumenter bak å vurdere pensjonsalderen offshore, men det er selvsagt også sikkerhetsmessige argumenter bak et slikt forslag. Det bør derfor nedsettes et partssammensatt utvalg som vurderer dette spørsmålet.

5. 12 timers daglig arbeidstid

Det er nødvendig å fokusere på at 12 timers arbeidsøkter kan ha betydning for denne negative utviklingen. En toskiftsordning er nok den mest realistiske ordningen, men det sier seg selv at lange arbeidsøkter er en helsemessig belastning. Arbeidspresset, spesielt for eldre arbeidstakere, er økende som følge av blant annet økt konkurranse om entrepriser i virksomheten. Dette resulterer i lange arbeidsøkter, som får direkte konsekvenser for helsen til arbeidstakerne. Det bør vurderes om arbeid på sokkelen krever at det tilrettelegges for at f.eks. arbeidstakere over 50 år kan få redusert arbeidsdag.

6. Overtidsbestemmelse

I tillegg til 12-timersdagen, kan bruken av overtid ha konsekvenser. Arbeidstidsregelverket kan synes liberalt. Forholdet mellom tariffestet årlig arbeidstid på 33,6 timers gjennomsnittlig arbeidsuke og lovbestemt årlig arbeidstid på 36 timers gjennomsnittlig arbeidsuke, betraktes fra myndighetenes side ikke som overtid. Her bør muligheten for strengere regulering vurderes, for eksempel ved at maksimum antall overtidstimer pr. 14-dagersperiode settes til for eksempel 10-16 timer.

7. Nattarbeid

En rekke arbeidstakere i oljevirksomheten sliter med langtidsskadevirkningene av nattarbeid. Det bør derfor gjennomføres grundige helsemessige undersøkelser om disse skadevirkningene. OD bør også på dette området be operatørselskapene gjennomføre kartlegging av nattarbeidets omfang og eventuell skadevirkning. Myndighetene bør også her vurdere å fastsette strengere regelverk slik at nattarbeidet kan minimaliseres.

8. Hviletid

I dagens regelverk er det fastsatt bestemmelser om hviletid på minimum 8 timers kvalifisert hvile. Mange sliter med søvnproblemer av ulike årsaker, og ofte er det slik man starter en ny arbeidsøkt uten at man er tilstrekkelig uthvilt. Myndighetene bør derfor gi en klarere definisjon av hva som er kvalifisert hvi-

letid og foreta nye vurderinger om hvorvidt 8-timerskravet er tilstrekkelig. Det bør vurderes om ikke arbeidstakere må ha minimum 10 timer sammenhengende fri til egen disposisjon for søvn, måltider og personlig hygiene. EUs arbeidstidsdirektiv foreskriver 11 timer sammenhengende daglig hvile.

9. Regelverksendring

Det pågår i dag justeringer og forenklinger av regelverk offshore. Forenklingen ivaretar kanskje industriens behov for forenklinger, men ikke alltid arbeidstakernes. Et funksjonelt regelverk gjør at arbeidstakerne bør ha langt større kunnskaper om hvordan de skal ivareta helse, miljø og sikkerhet. Det er svært viktig for alle parter å få til en reell arbeidstakermedvirkning, og det må derfor settes av nok tid og ressurser til opplæring. Det kan ofte virke som om regelverksendringene gagnar kapitaleierne og ikke helse-, miljø- og sikkerhetsaspektene. Det bør vurderes tiltak som setter fokus på om HMS-arbeidet fungerer etter de intensjonene regjering og storting ønsker seg.

10. Helsefarlige produkter

Offshoreindustrien bruker i dag store mengder kjemikalier og under boring blir det brukt mange ulike stoffer. Det kan være stor tvil om i hvilken utstrekning det er foretatt opplæring i korrekt bruk av disse kjemikaliene.

Maling, både polyuretanprodukter (isocyanater) og epoxy utgjør risiko både ved påføring og etter bruk. Begge produkter utvikler giftige gasser ved termisk dekomponering (oppvarming). Det brukes dessuten også radioaktivt materiale jf. spørsmål nr. 25 i spørretimen 19. januar 2000, og det er selvsagt farer knyttet til bruken av dette. Det vises i denne forbindelse til det fokus som er for å fase ut bruken og ta i bruk eksisterende ikke-radioaktive komponenter for borehullslogging, samt brev fra Statens strålevern datert 18. februar om samme tema.

Det bør vurderes ytterligere tiltak som reduserer bruken av helsefarlige produkter og å øke kunnskapen om faren ved bruk. Dessuten må tilsynsvirksomheten innen dette området intensiveres.

11. Støy

For mange arbeidstakergrupper er støybelastningene store. Det er foretatt målinger for boremoduler på Statfjordfeltet som viser meget høy støybelastning for borepersonellet. Sandblåsere og malere arbeider også ofte under ugunstige arbeidsforhold. Når deres bedrifter får betalt for utført arbeid, kan deres arbeidssituasjon bli nærmest som akkordarbeid, noe som er forbudt offshore. Det må derfor vurderes om rutiner, kontroll og utstyr er tilstrekkelig ivaretatt.

12. Gasslekkasjer

OLFs gasslekkasjer rapport for 1998 fra oktober 1999 viser en 100 pst. økning i antall gasslekkasjer, og temaet omtales også spesielt i selve oljemeldingen. Det kan synes som om hovedgrunnene til gasslekkasjene er «manglende driftsfilosofi». Dette kan tolkes slik at det er manglende vedlikehold og manglende erfaringsoverføring av tidligere hendelser. OD varsler i meldingen økt oppmerksomhet på dette feltet. Det er positivt, men det er grunn til å vurdere om det ikke også er nødvendig med økte ressurser til OD, slik at denne økte oppmerksomheten ikke svekker tilsynet på andre viktige områder.

13. Tilsynsaktivitet

Fra fagforeningshold er det reist kritikk mot OD og ansvarsforhold som tilsynsmyndighet. Mange mener at myndighetene er altfor lite synlige i offshoremiljøet. I tillegg til de enorme verdier som befinner seg på sokkelen er helsen, sikkerheten og arbeidsmiljøet til arbeidstakerne et område som myndighetene burde intensivere overvåkingen av. Den forholdsvis store mengden arbeidstakere som mister helsesertifikatet, viser oss at det er tiltak som mangler innen HMS-området. Samtidig er kontraktørbedriften ofte presset til å spare for å opprettholde den kontrakt de har med operatøren. En styrking av ODs kapasitet for å drive tilsynsaktivitet kan synes helt nødvendig, og må vurderes i kommende budsjett.

Det må dessuten vurderes om eksisterende virkemidler utnyttes godt nok, og om en har en litt for

«snill» praktisering av disse.

Det er også nødvendig å se nærmere på om HMS-arbeidet er tilstrekkelig systematisk og koordinert. Det er svært mange departementer og direktorater som har delansvar for sine områder, men det bør vurderes om det mangler en overordnet instans som aktivt kan motvirke fragmentering av ansvar. Det kan dessuten være grunnlag for å vurdere om det svekker tilliten og kontrollen når olje- og energiministeren, som er generalforsamling i Statoil, samtidig også har ansvaret for tilsynsvirksomheten (OD).

14. Konklusjon

Det er behov for en helhetlig gjennomgang av ulike helse-, miljø- og sikkerhetsaspekter knyttet til det å være oljearbeider offshore.

15. Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme en tilleggs-melding til meldingen om olje- og gassvirksomheten (St.meld. nr. 39 (1999-2000)) som retter spesiell oppmerksomhet på oljearbeidernes vilkår og på helse-, miljø- og sikkerhetsaspekter ved arbeid knyttet til norsk sokkel.

3. juli 2000